

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора економічних наук, професора,
Нижника Віктора Михайловича
на дисертаційну роботу Павликівської Ольги Іванівни на тему:
«Організаційний інструментарій забезпечення управління соціально
відповідальною діяльністю підприємств засобами обліку та контролінгу»,
представлену до захисту у спеціалізованій вченій раді Д 58.052.05 у
Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя
Міністерства освіти і науки України на здобуття наукового ступеня доктора
економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління
підприємствами (за видами економічної діяльності)

Вивчення дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук, автореферату та наукових праць Павликівської О.І. опублікованих за темою дисертації, дало можливість зробити наступні висновки щодо представленого дослідження.

1. Актуальність обраної теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами.

Сучасний етап економічного й соціального розвитку підприємства характеризується переходом до постіндустріального суспільства і нової економіки, заснованої на міжнародному досвіді та Європейських знаннях. Організаційний інструментарій забезпечення управління соціально відповідальною діяльністю підприємств засобами обліку та контролінгу для такої економіки виступає основним соціальним, економічним і виробничим ресурсом. Це підтверджується його проникненням в усі сфери суспільного та господарського життя.

Для нашої країни існує значна потреба в економічному зростанні та інноваційному розвитку, за рахунок соціальної компоненти, задоволення якої неможливе без застосування інструментарію забезпечення управління соціально відповідальною діяльністю підприємств засобами обліку та контролінгу і, звичайно, активного впровадження наукових розробок в економіку, що є дуже специфічним об'єктом теоретико-економічних досліджень.

Актуальність дослідження визначається недостатнім вирішенням як наукових, так й практичних аспектів проблеми управління соціально відповідальною діяльністю в нашій країні. Серед принципів соціальної

10 05 1/28-781 18
Скв

відповідальності бізнесу можна виділити його економічну ефективність. Широке розповсюдження цього явища спричинить появу постраціональної економіки - економіки, що базуватиметься не стільки на прагненні максимізувати прибуток, скільки намагатиметься збільшити зовнішні позитивні фактори своєї діяльності при збереженні на незмінно високими прибутковість та капіталізацію. Тобто вектор тяжіння зміщуватиметься від так званого егоцентризму в сторону соціоцентризму, що незмінно набирає обертів в Європейських країнах.

Виходячи з представлених позицій, вивчення питань формування і використання організаційного інструментарію забезпечення управління соціально відповідальною діяльністю підприємств засобами обліку та контролінгу, формування організаційного механізму забезпечення стабільного функціонування промислового підприємства у постконфліктних Європейсько-трансформаційних умовах є актуальною як в теоретичному, так і практичному аспектах та в загальній структурі соціально-економічних досліджень.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Автор чітко сформулювала мету, об'єкт та предмет дослідження. Основні наукові завдання, в повній мірі розкрито у змісті роботи.

Зокрема мета дисертаційної роботи полягає в обґрунтуванні та розробці теоретичних й практичних рекомендацій з удосконалення організаційного інструментарію забезпечення управління соціально відповідальною діяльністю з використанням засобів обліку та контролінгу.

Для досягнення поставленої мети необхідно було дослідити соціально відповідальну діяльність промислових підприємств як основу сталого розвитку суспільства і найважливішого чинника підвищення ефективності використання їх соціальних ресурсів; систематизувати соціально відповідальну діяльність підприємств і фактори що її визначають; структурувати соціально відповідальну діяльність підприємств, з метою відображення її впливу на конкурентоспроможність підприємства; розробити методологічні аспекти оцінки соціальних ресурсів промислових підприємств і їх соціально відповідальної діяльності; вдосконалити методику оцінки внутрішніх і зовнішніх соціальних ресурсів; здійснити

комплексне дослідження методики оцінки соціально відповідальної діяльності промислових підприємств; запропонувати принципи оцінки соціально відповідальної діяльності та показати їх вплив на результати фінансово-господарської діяльності промислових підприємств; розширити методологічні аспекти контролінгу, як одного з важливих інструментів управлінської; розробити методичні аспекти організації обліку соціально відповідальної діяльності підприємств; визначити можливість підвищення прозорості звітності промислових підприємств за допомогою відображення інформації про соціально відповідальну діяльність господарюючих суб'єктів; запропонувати форми нефінансової (соціальної) звітності, враховуючи політику соціальної відповідальності підприємства ін. які успішно вирішені.

Розглянуті в дисертації питання характеризуються логічною послідовністю, системністю досліджень, науковою обґрунтованістю і структурованістю викладу матеріалу.

Методичною основою досліджень стали діалектичний підхід до розгляду процесів і явищ в економіці підприємств, метод аналізу та синтезу. У процесі досліджень було використано як загальнонаукові, так і спеціальні методи: теоретичного узагальнення та формальної логіки, статистичного аналізу, експертних оцінок, графічний метод та ін.

3. Наукова новизна, рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність.

Достовірність результатів дослідження підтверджується обґрунтованістю отриманих і сформульованих положень, апробованих на науково-практичних конференціях різних рівнів.

Окремі положення дисертаційної роботи доведені автором до рівня методичних розробок і впроваджені на промислових підприємствах, про що свідчить наявність відповідних довідок.

Принципову новизну має низка наведених в роботі теоретичних положень та методичних підходів до формування інструментарію соціально відповідальної діяльності переробних підприємств. Крім цього наукова новизна дослідження полягає в постановці й системному вирішенні комплексної господарської проблеми управління соціально відповідальною діяльністю промислових підприємств як умови забезпечення стратегії їх

сталого розвитку в т.ч. за рахунок посилення обліково-контрольних функцій управління та підвищення за рахунок цього їх конкурентоспроможності.

Автором відповідно до поставлених завдань комплексно систематизовані концептуальні підходи до управління соціально відповідальною діяльністю з використанням інструментів обліку та контролінгу з метою забезпечення раціональності у суперечливих очікуваннях всієї множини зацікавлених сторін та дотримання принципів сталого розвитку для отримання суб'єктами господарювання довгострокових конкурентних переваг. Запропоновано модель інтеграції соціальної відповідальності в систему стратегічного управління підприємством, елементами якої є аналізування стратегічних цілей суб'єкта господарювання з урахуванням інтересів зацікавлених сторін та формалізації характеру взаємодії, встановлення рівня розвитку соціальної відповідальності за допомогою визначення індикаторів ефективності системи, що дозволило запропонувати варіанти зростання ступеня інтеграції. У результаті ефективно вирішуються проблеми економічного зростання, дотримання соціальної справедливості та раціонального природокористування в реалізації основної стратегії суб'єкта господарювання.

Розроблено методику формування та розповсюдження через засоби комунікації відкритої соціальної звітності, що дозволить виявити причинно-наслідковий зв'язок між поданням цього виду звітності та ростом привабливості підприємства для споживачів та, як наслідок, ростом рентабельності й досягненню його стратегічних цілей.

Розроблено методичний інструментарій оцінювання складу, структури й величини витрат соціально відповідальної діяльності де, здійснено групування за наступними критеріями: загальних класифікаційних ознак (видів соціально відповідальної діяльності, напрямів витрат, характеру витрат, джерел фінансування, складу витрат, регулярності здійснення), взаємовідносин із зацікавленими сторонами, відповідності меті й завданням підприємства та принципів формування соціальної звітності. Кожна із наведених груп детально охарактеризована та структурована. У результаті досягається максимальний ефект діяльності, який залежить від розвитку соціальної функції підприємства, внутрішніх і зовнішніх соціальних ресурсів.

Удосконалено теоретико-методологічний підхід до обґрунтування механізмів соціального контролінгу як системи, орієнтованої на

перспективний (довгостроковий) розвиток підприємства, що дозволило аргументувати доцільність використання бюджетування окремих соціальних програм та соціально відповідальної діяльності загалом, збалансованих показників підсистеми «соціальна відповідальність підприємства», отримання, обробки, передачі, зберігання та відображення інформації для прийняття ефективних управлінських рішень засобами соціального обліку та контролю за доцільністю соціального витрачання. Зазначене дозволило, враховуючи фактор циклічності контролінгової інформації, сформулювати обліково-інформаційне забезпечення зазначеного процесу у формі бухгалтерських документів.

Визначено наукові підходи до обґрунтування дефініції «соціально відповідальна діяльність» як концепції, яка враховує специфіку суб'єкта господарювання та залежить від його рівня розвитку; добровільні зобов'язання спрямовані на реалізацію важливих внутрішніх та зовнішніх соціальних проектів, результати яких сприятимуть довготривалому та сталому розвитку. Це дозволило встановити базовий принцип здійснення господарської діяльності, окрім існуючих (надійності та передбачення результатів діяльності), відповідальність за реалізацію принципу безперервності здійснення діяльності, що забезпечує впевненість персоналу у соціальній захищеності, а у держави і громадських організацій можливість планувати соціальні програми за участю підприємства.

Розроблені в науковій роботі результати становлять методологічну та методичну бази формування організаційного інструментарію забезпечення управління соціально відповідальною діяльністю підприємств засобами обліку та контролінгу як чинниками ефективної діяльності промислового підприємства у постконфліктних умовах.

Сформовані у дисертаційній роботі наукові положення, висновки та пропозиції є логічними та достатньо науково-обґрунтованими як у теоретико-методичному, так і в практичному плані. Вони базуються на загальнонаукових, фундаментальних положеннях економічної теорії, глибокому вивченні, критичному аналізі та узагальненні наукових розробок з проблем інноваційного менеджменту та забезпечення інноваційного розвитку підприємств, та забезпечуються використанням положень теоретико-прикладних наукових досліджень, сучасних засобів та методик проведення економічного аналізу на основі статистичної інформації.

Розроблені автором методичні підходи та теоретичні положення щодо формування та використання обліково-контролінгової функції підприємств доведені до рівня конкретних практичних рекомендацій та можуть стати основою для здійснення ефективної діяльності вітчизняних промислових підприємств.

4. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Роботу виконано відповідно до тематики науково-дослідних робіт ТНТУ ім. Івана Пулюя в рамках науково-дослідних тем: «Удосконалення управління навчально-науково-виробничими системами в умовах суспільним та інституційний трансформацій» (№ ДР 021Ш002590), де автором обґрунтовано механізми управління соціально відповідальною діяльністю; «Дослідження методології й організації національної системи обліку, аналізу й аудиту в Україні» (державний реєстраційний № ДР 0106Ш10733), де автором розвинуто принципи моделювання обліку як методу реконструкції соціальних процесів; «Концепція трансформації системоутворюючих факторів бухгалтерського обліку: теоретико-методологічний аспект» (державний реєстраційний № ДР 0115Ш02453), де автором розроблено методичні засади формування та подання нефінансової (соціальної) звітності.

5. Повнота викладу наукових положень в опублікованих працях

За результатами дослідження опубліковано 59 наукових праць загальним обсягом 73,27 друк, арк., з яких автору належить 47,41 друк, арк., у тому числі: 1 одноосібна монографія, 5 підрозділів у колективних монографіях, 23 статті - у наукових фахових виданнях (з яких 12 статей - у виданнях, що входять до міжнародних науково метричних баз, 3 публікації в інших наукових виданнях, 27 публікацій за матеріалами міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій.

6. Відповідність структури дисертації встановленим вимогам

Аналіз дисертації дає підставу визначити, що вона є закінченим самостійним дослідженням, яке має наукову новизну та практичну цінність для вирішення завдання щодо теоретичного обґрунтування і розробки

науково-методичних рекомендацій щодо формування та використання соціальної компоненти промислових підприємств.

Основні результати дослідження й висновки є конкретними, достатньо аргументованими та являють собою предмет для захисту.

Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел із 533 найменувань на 50 сторінках, 16 додатків на 43 сторінках. Повний обсяг роботи становить 420 сторінок, у тому числі основний зміст викладено на 302 сторінках. Робота містить 44 таблиці (6 розміщено на окремих сторінках), 45 рисунків (12 розміщено на окремих сторінках), 16 додатків на 43 сторінках.

Дисертація викладена з дотриманням вимог наукового стилю, оформлена у відповідності до вимог МОН України, характеризується цілісністю, смисловою завершеністю викладу матеріалу.

7. Дискусійні положення і зауваження за змістом дисертації

Враховуючи науковість і достовірність основних положень, висновків і рекомендацій, сформульованих автором дисертації, вважаємо, що деякі з них є дискусійними і потребують уточнення:

1. В дисертаційній роботі (підрозділі 1.3 с. 92) розглядаються складові соціально відповідальної діяльності через диференціацію її економічних та соціальних функцій, однак автором не розкрито особливості формування системи показників враховуючи основні напрями цього виду діяльності та їх вплив на соціально-економічну результативність підприємства.

2. У підрозділі 3.2 при характеристиці механізмів управління соціально відповідальною діяльністю підприємства (с. 174) не достатньо розкрито, які заходи реалізуються на досліджених підприємствах для отримання запланованих результатів дослідження.

3. У другому (с. 109-165) та третьому (с. 166-204) розділах проведено аналіз діяльності досліджуваних підприємств та здійснено оцінку ступеня соціальної відповідальності підприємств. Як на нашу думку, у розділах необхідно було б навести порівняльну характеристику показників вітчизняних підприємств в порівнянні з зарубіжними підприємствами переробної галузі.

4. У авторефераті вказано деякі складові методичних підходів до оцінки ефективності управління соціально відповідальною діяльністю

підприємств засобами обліку та контролінгу (с. 191-202), а самі методичні підходи не представлені. Тому, на нашу думку, автору необхідно було конкретизувати, які в даному випадку, підходи було досліджено.

5. Підкреслюючи протягом усього дисертаційного дослідження важливість соціально-економічної відповідальності за результати господарювання як для підприємства, споживачів так і держави, автор у роботі практично не відображає особливостей соціальної відповідальності вітчизняних переробних підприємств перед працюючими.

6. В дисертаційній роботі автором удосконалено і обгрунтовано методику прийняття керівництвом рішень щодо реалізації соціальних програм зображений на рис. 2.2., с. 129 та алгоритм оцінки рівня розвитку соціальної відповідальності підприємств (рис. 2.10 дисертації (с. 159), але необхідно було вказати на яких саме підприємствах можна їх використовувати. Цей момент потребує глибшого пояснення.

7. Запропонований інструментарій забезпечення управління соціально відповідальною діяльністю підприємств засобами обліку та контролінгу, на якому концентрує увагу автор, немає пояснень, що відноситься до інноваційних методів управління в соціальній сфері і як він використовуються у цих процесах.

8. Не дискусійним є питання використання організаційного інструментарію забезпечення управління соціально відповідальною діяльністю підприємств засобами обліку та контролінгу промислового підприємства в т.ч.: персоніфікованого, техніко-технологічного, інфраструктурного, клієнтського ін. Тим часом автор залишив ці чинники поза увагою. Розкриття цього питання значно підсилило б доцільність згаданого підходу.

Проте, зазначене не знижує загальної позитивної оцінки проведеного дисертаційного дослідження, що виконано на високому науково-теоретичному рівні та має чітку практичну спрямованість.

Загальний висновок по дисертації

Дисертація Павликівської Ольги Іванівни: «Організаційний інструментарій забезпечення управління соціально відповідальною діяльністю підприємств засобами обліку та контролінгу», є завершеною науковою роботою, має теоретичне і практичне значення, виконана на

достатньо високому теоретичному та методичному рівні, містить вперше отримані, удосконалені та науково обґрунтовані результати вирішення важливої науково-практичної проблеми щодо розробки організаційного механізму забезпечення стабільного функціонування промислового підприємства для підвищення його конкурентоспроможності, створення концепції використання, вище названих чинників, для сформування конкурентних переваг у ринковому середовищі. Оpubліковані роботи та автореферат відображають основні положення виконаного дослідження.

Вивчення дисертації, автореферату та публікацій автора дозволяє зробити висновок, що дисертаційна робота загалом відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13 і 14 «Порядку про присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 7 березня 2007 р. № 423 (зі змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 12.09. 2012 р. № 955) та документам МОН України щодо докторських дисертацій, а її автор – Павликівська О.І., – заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

**доктор економічних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної роботи
Хмельницького національного університету
Міністерства освіти і науки України,
заслужений діяч науки і техніки України**

В.М. Нижник

Підпис д.е.н., професора Нижника В.М. засвідчую

Учений секретар

Хмельницького національного університету

Л. І. Тебляшкіна

